

А. С. Якорєва. – Москва: Издательско – торговая корпорация «Дашков и К°», 2009. – 268 с.

5. Трайндл А. Нейромаркетинг: Визуализация эмоций. / Пер. с нем. А. Трайндл – Москва: Альпина Бизнес Букс, 2007. – 114 с.

6. Кохова Ю. Д. Мерчандайзинг – способ воздействия на психологию потребителя /Ю. Д. Кохова, В. А. Алексунин// Молодой ученый. – 2017. – № 39. – 27 – 29 с.

References

1. Varley R. Retail Product Management / Rosemary Varley. – New –York, 2014. – 300 p.

2. Panasenko S. V. Neurotechnology of visual merchandising in retail / S. V. Panasenko, I. A. Ramazanov. // Russian entrepreneurship. – 2018. Issue. 19. No. 3 – 658 p.

3. Guzelevich N. Focuses merchandising: Effective «tricks» for traders and suppliers / N. Guzelevich. – Peter: SPb, 2010. – 160 p.

4. Klochkova M. Merchandising: An Educational – Practical Guide / M. Klochkova, E. Loginova, A. Yakoreva. – Moscow: Publishing – trading corporation «Dashkov and Ko», 2009. – 268 p.

5. Trayndl A. Neuromarketing: Visualizing emotions. / Transl. from German. A. Trayndl – Moscow: Alpina Business Books, 2007. – 114 p.

6. Kokhova J. D. Merchandising – a way to impact on consumer psychology / J. D. Kokhova, V. A. Aleksunin // Young Scientist. – 2017. № 39. – 27 – 29 p.

Дані про авторів

Соломянюк Наталія Миколаївна,

д.е.н., професор кафедри маркетингу Національного університету харчових технологій

e-mail: n.solomianiuk@gmail.com

Гуменна Марія Володимирівна,

студентка V курсу Навчально – наукового інституту економіки і управління, спеціальності «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», Національного університету харчових технологій

e-mail: mashank@meta.ua

Данные об авторах

Соломянюк Наталья Николаевна,

д.э.н., профессор кафедры маркетинга Национального университета пищевых технологий

e-mail: n.solomianiuk@gmail.com

Гуменна Мария Владимировна,

студентка V курса Учебно – научного института экономики и управления, специальность «Предпринимательство, торговля и биржевая деятельность», Национального университета пищевых технологий

e-mail: mashank@meta.ua

Data about the authors

Natalya Solomyanyuk,

Doctor of Economic Sciences, Professor Department of Marketing of the National University of Food Technologies

e-mail: n.solomianiuk@gmail.com

Maria Humenna,

Student of V course of Educational – Scientific Institute of Economics and Management of the National University of food technologies

e-mail: mashank@meta.ua

УДК 338.246.87.001:669

DOI 10.5281/zenodo.2555983

ІВАНЮТА Т.М.,
ВОДНІЦЬКА Є.О.

Інтелектуальний капітал як об'єкт економічної безпеки підприємства

Предмет дослідження – взаємозв'язок інтелектуального капіталу та його складових із загальним станом економічної безпеки підприємства в умовах зовнішнього середовища.

Метою написання **статті** є дослідження важливості захисту інтелектуального капіталу як одного з факторів забезпечення економічної безпеки підприємства.

Методологія проведення дослідження – метод порівняльного та системно-структурного аналізів (для визначення сутності поняття інтелектуального капіталу), метод узагальнення (для формування основних етапів побудови захисту інтелектуального капіталу в системі економічної безпеки підприємства), монографічний (для визначення структури інтелектуального капіталу та його зв'язку із зовнішнім середовищем).

Результати роботи – встановлено сутність та структуру інтелектуального капіталу, а також його роль і важливість з точки зору економічної безпеки підприємства. Розглянуті складові інтелектуального капіталу, їх зв'язок із зовнішнім середовищем, а також їх вплив на загальний стан економічної безпеки підприємства. В рамках дослідження сформовано основні етапи захисту інтелектуального капіталу в загальній системі економічної безпеки підприємства. Встановлено, що захист інтелектуального капіталу це багатоетапний процес, який вимагає узгодженості з політикою економічної безпеки, а також із стратегією розвитку підприємства.

Висновки – доведено, що інтелектуальний капітал виходить за межі компанії і активно взаємодіє із зовнішнім середовищем. Тому для стійкої конкурентоспроможності підприємству слід сформувати, а також вдало поєднати людський, структурний і споживчий капітали.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, економічна безпека, структура інтелектуального капіталу, зовнішнє середовище.

ИВАНЮТА Т.Н.,
ВОДНИЦКАЯ Е.А.

Интеллектуальный капитал как объект экономической безопасности предприятия

Предмет исследования – взаимосвязь интеллектуального капитала и его составляющих с общим состоянием экономической безопасности предприятия в условиях внешней среды.

Целью написания **статьи** является исследование важности защиты интеллектуального капитала как одного из факторов обеспечения экономической безопасности предприятия.

Методология проведения исследования – сравнительного и системно–структурного анализов (для определения сущности понятия интеллектуального капитала), метод обобщения (для формирования основных этапов построения защиты интеллектуального капитала в системе экономической безопасности предприятия), монографический (для определения структуры интеллектуального капитала и его связи с внешней средой).

Результаты работы – установлено сущность и структуру интеллектуального капитала, а также его роль и важность с точки зрения экономической безопасности предприятия. Рассмотрены составляющие интеллектуального капитала, их связь с внешней средой, а также их влияние на общее состояние экономической безопасности предприятия. В рамках исследования сформированы основные этапы защиты интеллектуального капитала в общей системе экономической безопасности. Установлено, что защита интеллектуального капитала это многоэтапный процесс, который требует согласованности с политикой экономической безопасности, а также со стратегией развития предприятия.

Выводы – доказано, что интеллектуальный капитал выходит за пределы компании и активно взаимодействует с внешней средой. Поэтому для устойчивой конкурентоспособности предприятия следует сформировать, а также удачно совместить человеческий, структурный и потребительский капиталы.

Ключевые слова: интеллектуальный капитал, экономическая безопасность, структура интеллектуального капитала, внешняя среда.

IVANIYUTA T.M.,
VODNITSKA Y.O.

Subject of research – the relationship of intellectual capital and its components with the general state of economic security of the enterprise in the external environment

The purpose of writing the article is to study the importance of protecting intellectual capital as one of the factors of ensuring the economic security of the enterprise.

Methodology for conducting research – comparative and system–structural analysis (for determining the essence of the notion of intellectual capital), the method of generalization (for the

formation of the basic stages of building the protection of intellectual capital in the system of economic security of the enterprise), monographic (for the definition of the structure of intellectual capital and its connection with the external environment)

The results of the work – the essence and structure of intellectual capital, and its role and importance from the point of view of economic safety of the enterprise are established. The components of intellectual capital, their connection with the external environment, and their influence on the general state of economic security of the enterprise are considered. Within the framework of the study, the main stages of the protection of intellectual capital in the general system of economic security have been formed. It is proved that intellectual capital protection is a multi-stage process that requires consistency with the policy of economic security, and with the strategy of enterprise development.

Conclusions – It is proved that intellectual capital goes beyond the company and actively interacts with the external environment. Therefore, for a sustainable competitiveness, the enterprise should form, and also successfully combine human, structural and consumer capital.

Key words: intellectual capital, economic security, structure of intellectual capital, external environment.

Постановка проблеми. Процес підвищення значущості інтелектуального капіталу супроводжує світовий розвиток економіки. Інтелектуальний капітал як феномен в даний час досліджується багатьма галузями науки, в тому числі економіка, менеджмент, бухгалтерський і фінансовий облік та ін. Така увага до інтелектуального капіталу обумовлено його економічною значимістю для організацій, а саме яку цінність він приносить. У зв'язку з цим стає актуальним питання про його значущість в забезпеченні економічної безпеки підприємства.

Аналіз і дослідження публікацій. Дослідження ролі та впливу інтелектуального капіталу на економічну безпеку вивчається як українськими, так і зарубіжними вченими. Не дивлячись на те, що різні питання, пов'язані з інтелектуальним капіталом на мікрорівні вивчені і детально представлені в наукових роботах G.R. Brooking, Едвінссон&Малоні, О.Б. Буднік–Сіверського, А.О. Тесленко, К.О. Янковський, В.Г. Никифоренко. та роль інтелектуального капіталу з позиції економічної безпеки потребує дослідження.

Постановка завдання. Оскільки інтелектуальний капітал приносить вагомий цінність для підприємства, слід дослідити його вплив та значущість для економічної безпеки підприємства в цілому.

Виклад основного матеріалу. Про важливість розвитку інтелектуального капіталу, як фактора забезпечення економічної безпеки каже хоча б той факт, що багато великих компаній при виборі довгострокових партнерів виходять з того, що інтелектуальний капітал фірми повинен становити не менше 40% в загальній структурі капіталу – тільки

в цьому випадку компанія вважається перспективною. Відповідно до теорії П. Страссман, частка інтелектуального капіталу в загальній частці ринкової вартості повинна становити більше 50% [9].

З одного боку, інтелектуальний капітал тотожний поняттю нематеріальних активів, з іншого – створює додаткову вартість, між балансовою і ринковою. Наприклад, з точки зору П. Страссман, інтелектуальний капітал, являє собою різницю між її звітними фінансовими активами і реальною ринковою вартістю (ціна акцій, помножена на їх кількість) [9].

Як показує практика, передумовами конкурентоспроможності на сучасному етапі все частіше і частіше є аж ніяк не права власності на цінності матеріального характеру, а чинники, які спричиняють здатність до інноваційного розвитку. Ефективність же наукових і дослідницьких робіт, що полягає, в тому числі у впровадженні нововведень (технологічного, організаційного та комерційного характеру), передбачає високий рівень розвитку інтелектуального потенціалу. Термін «потенціал» у своєму етимологічному значенні походить від латинського слова «potentia», що означає приховані можливості, потужність, сила [4].

Відповідно до сучасної економічної теорії, нова економіка базується на русі не стільки матеріальних ресурсів, скільки на обміні і використанні ідей, знань, інформації, а людські знання і досвід є одним з найцінніших ресурсів суспільства. Вважається, що саме знання і безперервне навчання стали критичними компонентами успіху на сьогоднішній день. Тому їх захист має бути одним із основним об'єктом економічної безпеки підприємства.

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розглянемо основні підходи до визначення інтелектуальний капітал у таблиці 1.

Узагальнюючи вище представлені концепції, синтезуючи їх переваги і недоліки, можна дати наступне трактування інтелектуального капіталу як найважливішої складової економічної безпеки організації – інтелектуальний капітал – знання, навички та досвід конкретних людей, сума знань працівників підприємства, які використовуються з метою максимізації прибутку і забезпечують економічну конкурентоспроможність.

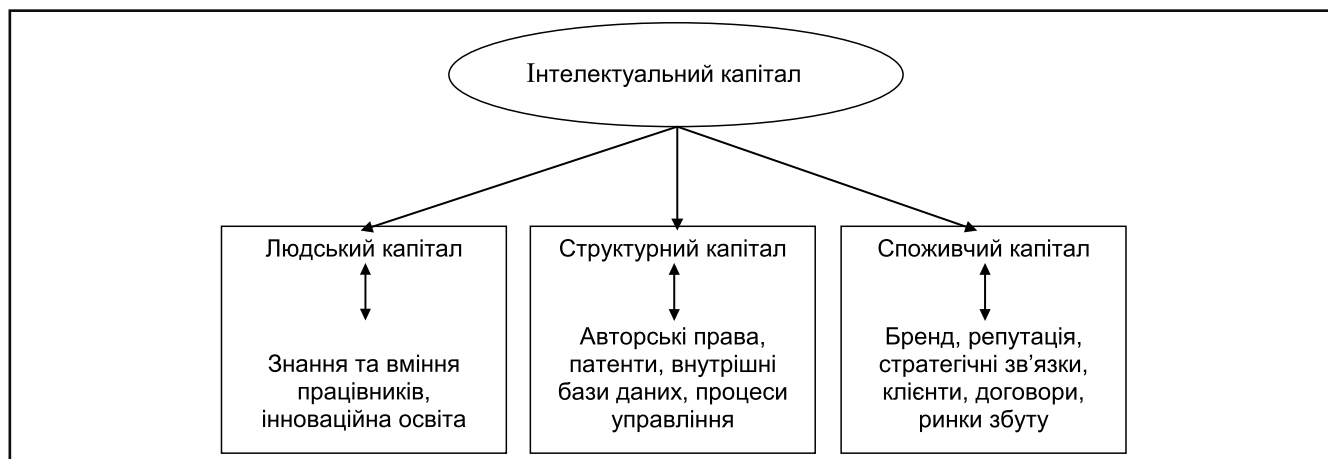
Форсований і масштабний розвиток нових технологій призводить до того, що в усьому світі стратегічні перспективи, конкурентоспроможність і стійкість все більше і більше визначаються тією часткою продукції і обладнання, які засновані на прогресивних знаннях і сучасних

рішеннях. Таким чином, інтелектуальний потенціал сучасного підприємства можна розглядати як здатність до генерування і освоєння інновацій. У загальному вигляді, інтелектуальний потенціал визначається інтелектуальним капіталом підприємства (організації) – ресурсами компанії, об'єднаними інтелектуальною природою і використовуються в якості фактора економічного розвитку.

Високий рівень розвитку інтелектуального капіталу забезпечує для організацій і підприємств найважливішу в умовах постіндустріальної економіки передумову стійкості і безпеки в формі володіння інтелектуальною власністю. Дослідники та практики притримуються думки, що на рівні підприємства інтелектуальний капітал є сумою трьох складових (рис. 1.) [2,4,6]:

Таблиця 1. Основні підходи до визначення категорії інтелектуальний капітал [1, 2, 5–8]

Автор	Визначення
Х. Макдональд	Інтелектуальний капітал – знання, які є в організації і можуть бути використані для отримання різних переваг перед конкурентами.
Д. Клейн, Л. Прусак	Інтелектуальний капітал – інтелектуальний матеріал, формалізований і зафіксований, що використовується для виробництва більш цінного майна.
М. Бендиков, Е. Джамай	Інтелектуальний капітал – сума тих знань всіх працівників компанії, яка забезпечує її конкурентоспроможність.
Т.В. Чечелова, Г.Ю. Івлєєва	Інтелектуальний капітал – сукупність знань, навичок, умінь людини, її мобільність (здатність до сприйняття нової інформації, навчання, перепідготовки, адаптації до нових умов) і креативність (здатність неординарно мислити і формувати ідеї), яка забезпечує можливість створення додаткового продукту в процесі руху інтелектуального капіталу.
В.О. Кузьмінський	Інтелектуальний капітал – система відносин економічних суб'єктів раціонального, стійкого його відтворення на основі прогресивного розвитку науки для виробництва конкурентних товарів і послуг, підвищення рівня життя, вирішення проблем нерівномірності світового та регіонального розвитку на основі персоналізованих економічних інтересів суб'єктів об'єктів.
А.В. Лапін	Інтелектуальний капітал – симбіоз людського капіталу та його результатів у вигляді інтелектуального продукту.
О.Б. Буднік–Сіверський	Інтелектуальний капітал – це знання, які можуть бути перетворені в прибуток та оцінені.

Рисунок 1. Структура інтелектуального капіталу [2, 4, 6]

Людський капітал – компетенції і здатності персоналу компанії вирішувати різні проблеми, лідерські якості, управлінські та підприємницькі навички, здатності до творчості [6]. Кваліфікований або творчо здатний співробітник, залишаючи компанію, зменшує розмір людського капіталу і навпаки, новоприйнятий працівник, що володіє лідерськими якостями і управлінськими навичками, збільшує розмір людського капіталу компанії. Необхідно підкреслити один ключовий фактор людського капіталу: співробітники, що не володіють перерахованими вище навичками, здібностями, необхідними для роботи знаннями і кваліфікацією, не утворюють людський капітал. Кваліфікацію, навички та здібності співробітників можна розвивати, відповідно зростатиме людський капітал компанії.

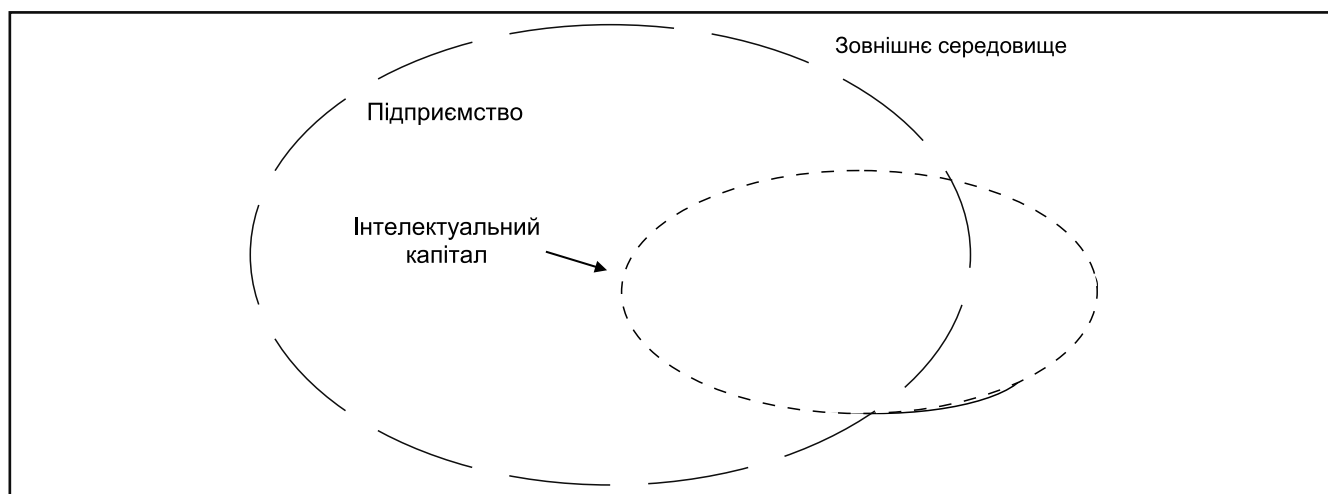
У зв'язку зі сказаним, слід відзначити, що компанія реалізує соціальну політику, спрямовану на ефективну взаємодію з персоналом. В її рамках працівники розцінюються як ключовий ресурс, який визначає економічні показники підприємства, його конкурентоспроможність і ринкову вартість. Визначальною метою соціальної політики компанії є забезпечення всіх напрямків діяльності висококваліфікованими кадрами, створення системи мотивації, що спонукає працівників до високопродуктивної праці.

Слід зауважити, що з точки зору сучасних дослідників, людський капітал являє собою найбільшу цінність компанії і включає запас знань, освіту, практичні навички, творчі і розумові здібності людей, їх моральні цінності, мотивацію, культурний рівень, які використовуються індивідом (або організацією) для отримання доходу [4,5].

З переходом до постіндустріального суспільства, заснованого на інформаційних технологіях, спостерігається різке зростання вимог до якості людського капіталу. Його інтелектуальна складова займає лідируюче положення і стає важливою на всіх рівнях людської спільноти. Інтелектуальний капітал перетворюється на чинник, що визначає успіхи або невдачі в діяльності окремих фірм, він повністю проявляє себе в якості генератора науково-технічного прогресу, що змінює структуру національної економіки, в якій власне виробництво відтісняється на задній план під тиском комплексу галузей науки і послуг, що визначають зростання продуктивності праці в матеріальному виробництві.

Структурний капітал – все, що лишається на підприємстві, пов'язане з інтелектуальним потенціалом, після завершення роботи персоналом [5]. Сюди відносяться інтелектуальна власність, інформаційні системи, система фінансових взаємовідносин, інструкції, положення, стандарти, нагороди, грамоти тощо. Структурний капітал є базисом, на якому здійснюється будь-яка діяльність в компанії.

Споживчий капітал – сукупність взаємозв'язків між компанією і зовнішнім середовищем, що включає в себе наступні елементи: клієнтський капітал, капітал постачальників, капітал кооперації, капітал зв'язків з державною владою, капітал зв'язків з громадськістю, ділова репутація [5]. У деяких моделях капітал відносин спрощують до одного клієнтського капіталу – сукупності зв'язків між компанією і її клієнтами [6]. Пороте, таке спрощення в сучасному бізнесі неприпустимо, бо, спрощуючи

Рисунок 2. Інтелектуальний капітал підприємства і зовнішнє середовище (узагальнено автором на основі [5,6])

модель, ми втрачаємо можливість контролювати і ефективно використовувати всю сукупність взаємин компанії з зовнішнім середовищем.

Взаємодіючи в процесі роботи, всі перераховані вище елементи утворюють інтелектуальний капітал компанії. Тому слід розглянути детальніше процеси взаємодії між раніше виділеними елементами інтелектуального капіталу, а також із зовнішнім середовищем підприємства. Наочно процеси взаємодії інтелектуального капіталу компанії із зовнішнім середовищем представлені на рис. 2. [7]. Так, інтелектуальний капітал підприємства виходить за межі самого підприємства, де взаємодіє за допомогою посадових обов'язків співробітників, організаційної структури, інформаційного середовища і корпоративної культури компанії.

Взаємопроникнення інтелектуального капіталу компанії і зовнішнього середовища відбувається в різних середовищах: соціальної, ділової, інформаційної, інтелектуальної і т.д. Таке взаємопроникнення дуже сильно ускладнює побудову ефективного захисту від загроз економічній безпеці. Для її створення необхідно обов'язково врахувати процеси взаємодії між складовими елементами інтелектуального капіталу.

Процес взаємодії людського та споживчого капіталу відбувається щодня і щогодини при взаємодії компанії із зовнішнім середовищем. Використання найманого персоналу, який належить іншим компаніям (аутстафінг), в тому числі на позиціях, що вимагають високої кваліфікації і компетенцій, передача окремих бізнес-процесів, в тому числі критичних для бізнесу стороннім компаніям (аутсорсинг), розмиває межу між компанією і зовнішнім середовищем [6]. Крім цього, частина співробітників компанії можуть бути тимчасово-найманим персоналом на окремий проект або короткочасну роботу (фрілансери), деякі співробітники можуть працювати віддалено (онлайн), спілкуючись з іншими співробітниками тільки через засоби комунікації.

Звідси випливає, що в більшості сучасних компаній кордон з зовнішнім середовищем дуже нечіткий. Тому, тут слід відзначити важливий елемент безпеки людського капіталу і всієї компанії в цілому – лояльність до компанії кожного окремого співробітника, що становить людський капітал [3]. Такі інструменти, як система управління взаємовідносинами з клієнтами (CRM-система) і система управління взаємовідносинами з по-

стачальниками (SRM-система), дозволяють підвищити керованість і ефективність окремих видів взаємовідносин, а також налагодити систему безпеки [6]. Використання інструментів з управління взаємовідносинами з зовнішнім середовищем має завжди поєднуватися з використанням спеціалізованих інструментів щодо захисту від загроз економічній безпеці, організаційними заходами і процедурами, спрямованими на підтримання належного рівня безпеки в компанії.

Процес взаємодії людського та структурного капіталу підприємства фактично є його повсякденною діяльністю. Велика частина цієї діяльності відбувається в рамках бізнес-процесів, спрямованих на виконання операційних завдань компанії. Структурний капітал є основним середовищем, в якому безпосередньо проявляється інтелектуальний капітал, а також основою, без якого компанія не може функціонувати і навіть існувати [3]. В процесі взаємодії людського та структурного капіталу компанії утворюються її найцінніші активи, які вимагають надійного та своєчасного захисту від загроз економічній безпеці, заснованої на довгостроковій стратегії захисту активів компанії [3].

Структура економічної безпеки компанії, на думку Д.В. Доценко, В.Н. Круглова [4] складається з: фінансової складової; інтелектуальної та кадрової складової; техніко-технологічної складової; політико-правової складової; інформаційної складової; силової складової; екологічної складової. Крім того, автори роботи [4] роблять акцент на комплексну систему забезпечення економічної безпеки компанії, яка представляє собою певну сукупність взаємопов'язаних заходів організаційно-економічного і правового характеру, яка, в свою чергу, спирається на службу безпеки компанії.

Таким чином, інтелектуальна і кадрова складова та інформаційна складова економічної безпеки повинні бути погоджені з завданнями захисту (розвитку) інтелектуального капіталу компанії. У свою чергу, захист (розвиток) інтелектуального капіталу повинен бути узгоджений з корпоративною, функціональною, продуктовою, операційною, управлінською та ресурсною стратегіями компанії.

На підставі вищевикладеного матеріалу можна сформулювати основні етапи побудови системи захисту інтелектуального капіталу підприємства.

1. Ідентифікація (вимір) інтелектуального капіталу підприємства декількома способами.

2. Класифікація окремих елементів інтелектуального капіталу підприємства, зрозуміла власникам і топ-менеджерам.

3. Виявлення основних загроз інтелектуального капіталу підприємства.

4. Розробка системи захисту інтелектуального капіталу підприємства.

5. Узгодження стратегій компанії (включаючи завдання захисту інтелектуального капіталу) і структури (політики) безпеки компанії.

Висновки

Таким чином, підсумувавши вище сказане, можна зробити такі висновки:

- інтелектуальний капітал є найціннішим ресурсом підприємства, і чим він більший, тим успішніша організація;
- для стійкої конкурентоспроможності підприємству слід сформуванати, а також вдало поєднати людський, структурний і споживчий катали;
- інтелектуальний капітал виходить за межі компанії і активно взаємодіє із зовнішнім середовищем;
- захист нематеріальних об'єктів є більш трудомістким порівняно з матеріальними об'єктами;
- захист інтелектуального капіталу компанії пов'язаний з його розвитком;
- захист інтелектуального капіталу компанії – це багатоетапний процес, що вимагає узгодження з політикою економічної безпеки і довгостроковою стратегією розвитку компанії.

Список використаних джерел

1. Буднік–Сіверський О. Б. Інтелектуальний капітал (теоретичний аспект) [Електронний ресурс] / О. Б. Буднік–Сіверський // НУХТ. – 2009. – Режим доступу до ресурсу: http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/9823/1/intelektualnii_kapital.pdf.

2. Едвінссон Л. Корпоративна довгота: Навігація в економіці, заснованій на знаннях / Л. Едвінссон. – М.: ИНФРА–М, 2015. – 247 с.

3. Іванюта Т. М. Економічна безпека підприємства: навч. посібник / Т. М. Іванюта, А. О. Заїчковський – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 256 с.

4. Никифорова В. Г. Інтелектуальний капітал як основа економічної безпеки підприємства [Електронний ресурс] / В. Г. Никифорова // Одеський національний економічний університет. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2270/1/%...%BO.pdf>.

5. Брукінг Э. Интеллектуальный капитал: ключ к успеху в новом тысячелетии / Энни Брукинг; [пер. с англ. Н. Мишанова, под. ред. Л. Н. Ковалик]. – СПб.: Питер, 2014. – 288с. – (Серия: Теория и практика менеджмента).

6. Кендюхов О. В. Інтелектуальний капітал підприємства: гносеологія економічної категорії / Олександр Володимирович Кендюхов // Вісник Донецького університету економіки та права. – 2014. – № 2. – С. 12–16.

7. Петрова. Система управління інтелектуальним капіталом підприємства [Електронний ресурс] / Петрова, Дьяконова, Дмитрова // International Journal of Innovative Technologies in Economy. – 2016. – С. 88–97.

8. Питилєнський В. П. Захист інтелектуального капіталу компанії в сучасних умовах [Електронний ресурс] / В. П. Питилєнський, А. К. Кунафєєв // Московський фінансово-економічний інститут. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://cyberleninka.ru/article/n/zaschita-intellektualnogo-kapitala-kompanii-v-sovremennyh-usloviyah>.

9. Страсман П. Беспокойные знания / П. Страсман. // Computer World. – 1999. – №42. – С. 21.

References

1. Budnik–Siverskyi O. B. Intelektualnyi kapital (teoretychnyi aspekt) [Elektronnyi resurs] / O. B. Budnik–Siverskyi // NUKhT. – 2009. – Rezhym dostupu do resursu: http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/9823/1/intelektualnii_kapital.pdf.

2. Edvinsson L. Korporativna dovghota: Navihatsiia v ekonomitsi, zasnovanii na znanniakh / L. Edvinsson. – M.: YNFRA–M, 2015. – 247 s.

3. Ivaniuta T. M. Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: navch. posibnyk / T. M. Ivaniuta, A. O. Zaichkovskiy – K.: Tsentri uchbovoi literatury, 2009. – 256 s.

4. Nykyforenko V. H. Intelektualnyi kapital yak osnova ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [Elektronnyi resurs] / V. H. Nykyforenko // Odeskyi natsionalnyi ekonomichnyi universytet. – 2015. – Rezhym dostupu do resursu: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2270/1/%...%BO.pdf>.

5. Brukyh Э. Yntellektualnyi kapytal: kliuch k uspekhu v novom tysyacheletyy / Enny Brukyh; [per. s anhl. N. Myshanova, pod. red. L. N. Kovalyk]. – SPb.: Pyter, 2014. – 288s. – (Seryia: Teoryia y praktyka menedzhmenta).

6. Kendiukhov O. V. Intelektualnyi kapital pidpriemstva: hnozeolohiia ekonomichnoi katehorii / Oleksandr Volodymyrovych Kendiukhov // Visnyk Donetskooho universytetu ekonomiky ta prava. – 2014. – № 2. – S. 12–16.

7. Petrova. Systema upravleniya yntellektualnym kapytalom predpriyatiya [Elektronnyi resurs] / Petrova, Diakona, Dmytrova // International Journal of Innovative Technologies in Economy. – 2016. – S. 88–97.

8. Pytylenskiy V. P. Zashchyta yntellektualnoho kapytala kompaniy v sovremennykh usloviyakh [Elektronnyi resurs] / V. P. Pytylenskiy, A. K. Kunafeev // Moskovskiy finansovo-ekonomicheskyy univtersitet. – 2016. – Rezhym dostupu do resursu: <https://cyberleninka.ru/article/n/zaschita-intellektualnogo-kapitala-kompanii-v-sovremennykh-usloviyah>.

9. Strassman P. Bepokoinye znaniya / P. Strassman. // Computer World. – 1999. – №42. – S. 21.

Дані про авторів

Іванюта Тетяна Миколаївна,

к.е.н., доцент Національного університету харчових технологій, кафедра економіки і права
e-mail: info@nuft.edu.ua

Водницька Євгенія Олександрівна,

магістр Національного університету харчових технологій, кафедра економіки і права

e-mail: info@nuft.edu.ua

Данные об авторах

Иванюта Татьяна Николаевна,

к.э.н., доцент Национального университета пищевых технологий, кафедра экономики и права
e-mail: info@nuft.edu.ua

Водницка Евгения Александровна,

магистр Национального университета пищевых технологий, кафедра экономики и права
e-mail: info@nuft.edu.ua

Data about the authors

Tetiana Ivaniyuta,

Candidate of Economic Sciences, National University of Food Technologies, Department of Economics and Law. Associate professor of this department
e-mail: info@nuft.edu.ua

Yevheniia Vodnitska,

Master of National University of Food Technologies, Department of Economics and Law
e-mail: info@nuft.edu.ua

УДК 33:338.4

DOI 10.5281/zenodo.2556212

ПЛАХОТНИКОВА Л.О.

Ринок консалтингових та аудиторських послуг в Україні: стан, проблеми та тенденції розвитку

Стаття присвячена аналізу загальних тенденцій ринку послуг Україні та його складової ринку консалтингових та аудиторських послуг, виявленню наслідків соціально-економічної та політичної кризи країни для розвитку цієї сфери. Наведено рекомендації щодо подальшого становлення та розширення вітчизняного ринку консалтингових та аудиторських послуг.

Ключові слова: світовий ринок послуг, тенденції ринку послуг, консалтингові послуги, аудиторські послуги.

ПЛАХОТНИКОВА Л.А.

Рынок консалтинговых и аудиторских услуг в Украине: состояние, проблемы и тенденции развития

Статья посвящена анализу общих тенденций рынка услуг Украины и его составляющей части рынка консалтинговых и аудиторских услуг, определению последствий социально-экономического и политического кризиса страны для этой сферы. Предложены рекомендации для дальнейшего становления и расширения отечественного рынка консалтинговых и аудиторских услуг.

Ключевые слова: мировой рынок услуг, тенденции рынка услуг, консалтинговые услуги, аудиторские услуги.

PLAKHOTNIKOVA L.A.

Market of consulting and audit services in Ukraine: state, problems and development trends

This article analyzes the general trends of the market of services of Ukraine and its component parts market consulting and auditing services, determining the effects of socio-economic and political crisis